

صَلَّى الدِّينِ مُحَمَّدٌ الشِّيرَازِي

مَلَا صَلَاةً

(۱۰۵۰-۹۷۹ هـ . ق)

خلق الأعمال

جبر و اختیار

*The Manner of
the Creation of Actions*

(فارسی ، عربی ، انگلیسی)

به ضمیمه نسخه خطی

نگارنده و مترجم

دکتر طوبی کرمانی

دانشگاه تهران

صدرالدین شیرازی، محمد ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ ق.
رساله فلسفی خلق اعمال (جبر و اختیار) = The Manner of the ...
تألیف صدرالحکماء و المتألهین شیرازی؛ نگارنده و مترجم طوبی کرمانی. -
تهران: بنیاد حکمت اسلامی صدرا، ۱۳۸۳.
۶۸ ص: نمونه.

ISBN 964-7472-50-1

فارسی - انگلیسی - عربی.
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتاب حاضر به همراه نسخه خطی است.
کتابنامه بصورت زیر نویس.
۱. جبر و اختیار. ۲. قضا و قدر. الف. کرمانی، طوبی. ب. عنوان
۵۸۰۰۴ خ ۴ ص / ۲۱۹ BP ۲۹۷/۴۶۵
۱۳۸۳

۸۳-۳۰۰۲۸ م

کتابخانه ملی ایران

رساله فلسفی خلق اعمال (جبر و اختیار)

تألیف: صدرالدین محمد شیرازی (ملا صدرا)

نگارنده و مترجم: دکتر طوبی کرمانی

چاپ اول، پاییز ۱۳۸۳، ۲۰۰۰ نسخه

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، روبروی ضلع شمالی مصلای بزرگ تهران.

مجمع امام خمینی (ره)، بنیاد حکمت اسلامی صدرا

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۹۱۹، تلفن: ۸۱۵۳۵۹۴ و ۸۱۵۳۲۱۰

دورنگار: ۸۸۳۱۸۱۷

کلیه حقوق، متعلق به بنیاد حکمت اسلامی صدرا است.

شابک: ۹۶۴-۷۴۷۲-۵۰-۱ ISBN: 964-7472-50-1

فهرست مطالب

ج	پیشگفتار
۱	۱. نظریه اهل تفویض
۲	نقد نظریه اهل تفویض
۲	۲. نظریه اهل جبر
۳	نقد نظریه اهل جبر
۴	اثبات نقل به عقل است
۴	۳. نظریه فلاسفه
۶	تحسین اعتقاد فلاسفه
۶	۴. نظریه راسخان در علم
۷	تصحیح نسبت فعل به بنده
۱۰	مثال‌هایی در مورد عقاید چهارگانه
۱۱	سفارش حکیم
۱۲	یک مثال از مذهب و عقیده مختار ما
۱۲	چگونگی افعال حواس و قوا
۱۳	نفس در وحدت خویش، همه قواست
۱۳	حقیقت نفس
۱۴	اراده نفس مانند وجود آن است
۱۵	گلایه حکیم از روزگار

خلق الأعمال

المذهب الأول: مذهب المفوضة	٣/١٩
ما يلزم هذا المذهب	٤/٢٠
المذهب الثاني: مذهب المجبرة	٥/٢١
ما يلزم هذا المذهب	٦/٢٢
إثبات النقل بالعقل	٦/٢٢
المذهب الثالث: مذهب الفلاسفة	٦/٢٢
تعريف بهذا المذهب	٨/٢٤
المذهب الرابع: مذهب الراسخين في العلم	٨/٢٤
تصحيح نسبة الفعل إلى العبد	٩/٢٥
أمثله المذاهب الأربعة	١٢/٥٨
وصية الحكيم	١٣/٢٩
مثال للمذهب المختار	١٤/٣٠
كيفية أفعال الحواس والقوى	١٥/٣١
النفس في وحدتها كل القوى	١٥/٣١
حقيقة النفس	١٥/٣١
إرادة النفس كوجودها	١٦/٣٢
شكوى الحكيم	١٧/٣٣

پیشگفتار

محمد بن ابراهیم قوامی شیرازی ملقب به ملاصدرا، همان حکیم بزرگ شیرازی صدرالمتهیین است. او فیلسوف بزرگ قرن یازدهم هجری و یکی از بزرگترین حکیمان اسلامی و یا بزرگترین حکیم اسلامی ایرانی است که در شیراز متولد شد. وی دارای خانواده‌ای محترم و بانفوذ بود. پدرش یگانه فرزندش را به تحصیل مشوق بود. ملاصدرا پس از گذراندن دوران جوانی برای کسب معارف و استفاده از حوزه درس اساتید فن در اصفهان به آنجا رفت. اما حوادث او را به «کَهک» قم کشانید و در مدت ۱۵ سال خلوتش در کَهک، مدارجی روحانی طی نمود تا آنکه الله‌وردی خان والی فارس او را به شیراز خواند و تا باقی عمر در زادگاهش عمر سپری کرد. هفت مرتبه به مکه رفت و آخر بار در ۱۰۵۰ هجری قمری در بصره درگذشت.

وی همچون نوابغ، کمتر از اساتید بهره برد و توشه‌هایش حاصل تلاش‌هایش بود. اساتید وی، بهاءالدین عاملی (شیخ بهائی)، سید محمدباقر (میرداماد) بودند، اما شاگردانش، ملا محسن فیض‌کاشانی، ملاعبدالرزاق لاهیجی، ملا محمدایروانی، شیخ حسین تنکابنی، ابوالولی شیرازی، قوام‌الدین احمد فرزند کوچک خود ملاصدرا، قطب‌الدین محمد تبریزی و ... بودند.

این مرد بزرگ سبب شد که فلسفه اسلامی به فضاهای ناشناخته‌ای دست یابد یگونه‌ای که هنوز هم اذهان فرهیختگان بدان مشغولند و درواقع بعد از او بزرگان حکمت، عمر خویش را صرف فهم و شرح مبادی حکمت او نموده‌اند. حکمتی که بنام

«حکمت متعالیه» که با استفاده از میراث کهن فکری بزرگان حکمت و عرفان اسلامی با طرازی نو و مستقل بصورت بنای رفیعی بنا شده است.

برخلاف زعم برخی، فلسفه اسلامی، صرف شرح فلسفه یونانی نیست بلکه این فلسفه، اصالت تاریخی خاص خویش را داشته و از فارابی‌ها و خواجه نصیرالدین طوسی‌ها و ... بصورت یک جریان فکری جامع استمرار یافته و در فلسفه ملاصدرا به اوج خود رسیده است و بتعبیر مرحوم لاهیجی، انحاء چهارگانه وصول به حق را در آثار اخیر خود جمع کرده است. پس بواقع فلسفه اسلامی، اصالت خویش را داراست و بصورت یک نظام منسجم فکری از فارابی‌ها آغاز می‌گردد اگر چه قبل از فارابی هم، رد پای حکمتی را البته نه بصورت نظام منسجم، می‌توان جستجو نمود.

مسائل بسیاری از جمله، صفات حق تبارک و تعالی، نسبت نفس و بدن، اصالت وجود، اتحاد عاقل و معقول و عقل و ... در فلسفه صدرائی به زیبایی و منطقی به بحث کشیده می‌شود. کتب، تفاسیر، دیوان و رسائل بسیاری از ایشان، هدیه سالکان راه علم و عرفان است که از آنجمله رساله «خلق الاعمال» است. این رساله به زبان عربی است.

در این نوشتار، این رساله به سه زبان همراه با نسخه خطی نادر آن از مجموعه نسخ خطی موجود در دانشگاه تهران تقدیم اندیشمندان می‌شود که امید است نقص‌های نگارنده مترجم مورد عفو قرار گیرد.

دکتر طوبی کرمانی